

Lietuvos Respublikos
FINANSŲ MINISTERIJA

VIDAUS AUDITO IR KONTROLĖS METODOLOGIJOS GRUPĖ

**CENTRALIZUOTO VIDAUS AUDITO
TARNYBŲ VEIKIMO SAVIVALDYBĖSE
2022 METŲ APIBENDRINTA INFORMACIJA**

TRUMPINIAI IR SĄVOKOS

Centralizuoto vidaus audito tarnyba (toliau – CVAT) – vidaus audito tarnyba, įsteigta centralizuotam viešojo juridinio asmens ir visų jam pavaldžių ir (arba) atskaitingų viešųjų juridinių asmenų vidaus auditui atlikti.

CVAS – Centralizuoto vidaus audito skyrius.

Įstatymas – Lietuvos Respublikos vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatymas.

Metinė CVAT veiklos ataskaita – metinė centralizuoto vidaus audito tarnybos veiklos ataskaita, parengta pagal Lietuvos Respublikos finansų ministro 2019 m. gruodžio 23 d. įsakymo Nr. 1K-402 „Dėl vidaus audito įgyvendinimo“ 1 priede nustatytą Vidaus audito tarnybos veiklos ataskaitos formą.

Metinis planas – metinis CVAT veiklos planas.

Vidaus audito tarnyba (toliau – VAT) – viešojo juridinio asmens administracijos padalinys, įsteigtas vidaus auditui atlikti.

VJA – viešasis juridinis asmuo, kuris yra viešojo sektoriaus subjektas.

I SKYRIUS

IŽANGA

1.	Apibendrinimo motyvai	<p>Pagal Įstatymo 11 straipsnio 4 dalį, VAT vadovas iki kiekvienų metų kovo 1 dienos turi parengti ir pateikti Lietuvos Respublikos finansų ministerijai ir kitiems Įstatymo 11 straipsnio 4 dalyje nurodytiems gavėjams metinę CVAT veiklos ataskaitą.</p> <p>Pagal Įstatymo 3 straipsnio 3 punktą, Finansų ministerija, formuodama valstybės politiką vidaus kontrolės ir vidaus audito srityse, organizuodama, koordinuodama ir kontroliuodama jos įgyvendinimą, analizuoja VAT veiklą ir teikia rekomendacijas dėl jos tobulinimo.</p>
2.	Analizuojami subjektai	Savivaldybių CVAT, įsteigtos kaip savivaldybių administracijų padaliniai vidaus auditams atlikti savivaldybės administracijoje, savivaldybės biudžetinėse įstaigose, savivaldybės viešosiose įstaigose, kurios yra viešojo sektoriaus subjektai.
3.	Duomenų šaltinis	2022 metų savivaldybių CVAT veiklos ataskaitos.
4.	Tikslai	<ol style="list-style-type: none"> 1. Išanalizuoti metinėse CVAT veiklos ataskaitose pateiktus duomenis. 2. Apibendrinti CVAT veiklos analizės rezultatus.
5.	Analizuojamas laikotarpis	2022 metai
6.	Apibendrinimo rengėja	Finansų ministerijos Vidaus audito ir kontrolės metodologijos grupės vyriausioji specialistė Aiva Kaziliūnienė
7.	Pagrindiniai aspektai	<ol style="list-style-type: none"> 1. CVAT veiklos organizavimas ir nepriklausomumo užtikrinimas. 2. CVAT audituojami subjektai ir žmogiškieji ištekliai. 3. CVAT darbo laiko ištekliai veiklai vykdyti ir kvalifikacijai kelti. 4. CVAT veiklos planavimas. 5. CVAT atliktų vidaus auditų apžvalga. 6. CVAT vidaus audito ataskaitose pateiktos rekomendacijos ir jų įgyvendinimo stebėseną. 7. CVAT atlikti rizikos valdymo ir vidaus kontrolės vertinimai. 8. CVAT veiklos kokybės užtikrinimas.

II SKYRIUS

CVAT VEIKIMO SAVIVALDYBĖSE 2022 METŲ APIBENDRINIMAS

1. CVAT veiklos organizavimas ir nepriklausomumo užtikrinimas

Įstatyme nustatyti vidaus kontrolės ir vidaus audito tikslai ir įgyvendinimas – nustatyta dalyvių kompetencija vidaus kontrolės ir vidaus audito srityse ir reikalavimai dėl CVAT steigimo savivaldybėse ir jų veikimo užtikrinimo. Visose 60 savivaldybių įsteigtos CVAT, iš jų Ignalinos rajono savivaldybės administracijos CVAT veiklos nevykdė ir nepateikė CVAT veiklos ataskaitų už 2020, 2021 ir 2022 metus. Ignalinos rajono savivaldybės administracijos vadovai 3 metus iš eilės neužtikrino, kad Finansų ministerijai ir kitiems Įstatymo 11 straipsnio 4 dalyje nurodytiems gavėjams būtų pateiktos metinės CVAT veiklos ataskaitos (Įstatymo 13 straipsnio 1 punktą).

Savivaldybių CVAT vadovai veiklą organizuoja vadovaudamiesi Įstatymu, kitais teisės aktais, reglamentuojančiais vidaus auditą, savivaldybės administracijos direktoriaus patvirtintais CVAT nuostatais ir vidaus audito metodika.

Pagal Įstatymo 10 straipsnio 5 dalies nuostatą, „Vidaus audito tarnybos vadovas ir vidaus auditoriai negali dalyvauti valdant viešąjį juridinį asmenį ir (arba) jam pavaldžius ir (arba) atskaitingus viešuosius juridinius asmenis“ ir siekdami išsaugoti objektyvumą jie turi nedalyvauti nustatant ir įgyvendinant VJA vidaus kontrolės politiką (Įstatymo 10 straipsnio 6 dalis).

1 lentelėje pateikiamas su savivaldybių CVAT veikla nesusijusioms užduotims atlikti skirtų darbo dienų skaičius.

1 lentelė. Su savivaldybių CVAT veikla nesusijusioms užduotims atlikti skirtų darbo dienų skaičius

Eil. Nr.	Savivaldybių administracijų CVAT	Su CVAT veikla nesusijusioms užduotims atlikti skirta darbo dienų	Su CVAT veikla nesusijusioms užduotims atlikti skirtų darbo dienų skaičiaus procentinė dalis nuo bendro CVAT darbo dienų skaičiaus
1.	Elektrėnų savivaldybės administracijos CVAS	46	12,07 proc.
2.	Šalčininkų rajono savivaldybės administracijos CVAS	26	11,98 proc.
3.	Palangos miesto, Panevėžio miesto, Akmenės rajono, Varėnos rajono, Birštono, Kalvarijos ir Pagėgių savivaldybių administracijų CVAT	2–15	0,83–3,72 proc.

Elektrėnų savivaldybės administracijos CVAS ir Šalčininkų rajono savivaldybės administracijos CVAS vadovai apie 12 procentų darbo dienų skyrė su vidaus audito veikla nesusijusioms užduotims atlikti, administracijos direktoriaus įsakymais CVAS vadovams buvo pavesta vykdyti buvusių pareigų užduotis ir atsiskaityti už jas, dalyvauti įgyvendinant korupcijos prevenciją ir kontrolę.

7 savivaldybių CVAT valstybės tarnautojai su vidaus audito veikla nesusijusioms užduotims atlikti skyrė 0,83–3,72 procento darbo dienų: rengė savivaldybės administracijos direktoriaus ataskaitą už 2021 metus, vykdė korupcijos prevenciją ir kontrolę, atliko savivaldybių administracijų direktorių įsakymais pavestas funkcijas, dalyvavo darbo grupėse ir komisijose.

2. CVAT audituojami subjektai ir žmogiškieji ištekliai

2022 metų savivaldybių CVAT veiklos ataskaitose nurodyti 2 692 audituojami savivaldybėms pavaldūs ir (arba) atskaitingi VJA, viešojo sektoriaus subjektai, kurių teisinė forma yra biudžetinė įstaiga ar viešoji įstaiga, bei kiti audituojami VJA ir (arba) viešojo sektoriaus subjektai.

Savivaldybių CVAT vidaus audito funkcijoms atlikti patvirtinti 147 etatai, iš kurių 115 yra užimti faktiškai dirbančių asmenų, 2 asmenys yra vaiko priežiūros atostogose, 30 etatų yra neužimti. 23 savivaldybių CVAT yra patvirtintos CVAT vadovo ir vidaus auditoriaus pareigybės, tačiau užimta tik viena pareigybė (vadovo arba vyriausiojo specialisto, kuriam laikinai pavesta atlikti vadovo funkcijas).

2 lentelėje pateikiama 2022 metų savivaldybių CVAT apibendrinta informacija apie audituojamų subjektų skaičių, faktiškai dirbančių asmenų skaičių ir patvirtintų etatų skaičių.

2 lentelė. Savivaldybių CVAT audituojamų subjektų, faktiškai dirbančių asmenų ir patvirtintų etatų skaičius

Eil. Nr.	Audituojamų subjektų skaičius	Faktiškai dirbančių asmenų skaičius	Patvirtintų etatų skaičius
1.	81–350	2–8	3–8
2.	34–80	1–4	2–4
3.	15–33	1–2	1–2

3. CVAT darbo laiko ištekliai veiklai vykdyti ir kvalifikacijai kelti

Savivaldybių CVAT veiklai vykdyti 2022 metais buvo skirta 24 012 darbo dienų. Konsultavimo veiklą vykdė ir konsultavimo veiklos užduoties ataskaitas teikė 6 savivaldybių CVAT. Konsultavimo užduoties ataskaitos teiktos dėl vidaus kontrolės sistemos funkcionavimo siekiant užtikrinti išsamios ir teisingos informacijos atskleidimą finansinėse ataskaitose.

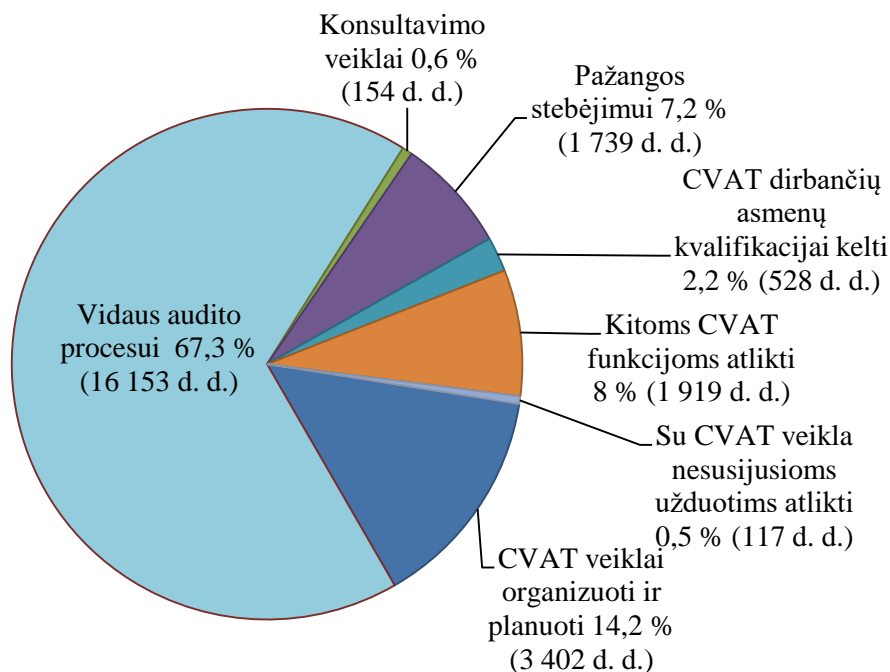
Savivaldybių CVAT vadovai ir vidaus auditoriai 2,2 procento darbo laiko skyrė kvalifikacijai kelti ir savo profesiniams gebėjimams tobulinti, taikydami Valstybės tarnautojų kvalifikacijos tobulinimo tvarkos apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. lapkričio 28 d. nutarimu Nr. 1176 „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo įgyvendinimo“, nurodytas kvalifikacijos kėlimo formas¹, dalyvaudami VšĮ Valstybės ir savivaldybių tarnautojų mokymo centro „Dainava“, Klaipėdos universiteto Tęstinių studijų centro, UAB „Sėkmės laboratorija“, UAB Ekonomikos mokymo centro, MB „Lectorium“, Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijos, Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos ir kitų institucijų organizuojuose mokymuose ir seminaruose.

Vidaus auditoriai 2022 metais kvalifikacijai tobulinti skyrė 528 darbo dienas, t. y. vienam darbuotojui vidutiniškai teko 4,5 darbo dienos kvalifikacijai kelti, įskaitant savišvietą ir mokymąsi

¹ Valstybės tarnautojų kvalifikacijos tobulinimo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. lapkričio 28 d. nutarimu Nr. 1176 „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo įgyvendinimo“, 7 punktą.

veikloje – nuolat sekant norminių teisės aktų pakeitimus ir jais domintis, susipažįstant su naujais norminiais teisės aktais, reglamentuojančiais tam tikras vidaus audito atlikimo sritis, praktinėje veikloje pritaikant įgytas žinias, su kolegomis dalijantis gerąja praktika, tobulinant vidaus audito atlikimo įgūdžius dirbant su didesnę patirtį turinčiu kolega.

Informacija apie 2022 metų faktinio darbo dienų savivaldybių CVAT veiklai vykdyti ir kitoms funkcijoms atlikti bei kvalifikacijai kelti skaičiaus pasiskirstymą pateikiama 1 paveiksle.

1 pav. Savivaldybių CVAT veiklai vykdyti ir kvalifikacijai kelti skirtų darbo dienų skaičius

4. CVAT veiklos planavimas

Savivaldybių CVAT vadovai, sudarydami ilgalaikius ir metinius planus, atsižvelgė į audituojamą visumą, personalo išteklius, VJA atliktą vidaus kontrolės analizę ir vertinimą, atliekamų vidaus auditų periodiškumą (laiką po paskutinio audito), įdiegtas informacines sistemas, savivaldybių administracijų direktorių pasiūlymus ir Lietuvos Respublikos administracinės naštos mažinimo įstatymo 7 straipsnio 3 dalies reikalavimą, pagal kurį „Savivaldybių centralizuotos vidaus audito tarnybos pasibaigus pusmečiui vertina, kaip vykdomos administracinės naštos mažinimo priemonės, vadovaudamosi Lietuvos Respublikos vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatymu ir kitais vidaus auditą reglamentuojančiais teisės aktais“.

Savivaldybių CVAT veiklos planavimo proceso metu, analizuojant rizikos vertinimą ir atliekant audituotinių subjektų atranką, dažniausiai taikyti rizikos veiksniai:

- savivaldybei pavaldžių ir (arba) atskaitingų VJA reorganizavimas;
- programoms įgyvendinti skirtų asignavimų dydis;
- darbo užmokesčiui skirtų asignavimų dydis;
- veiklą reglamentuojančių teisės aktų dažni pakeitimai;
- audituojamo subjekto žmogiškieji ištekliai, personalo politika;
- kontroliuojamų ir vėluojamų įvykdyti pavedimų skaičius;

- ilgalaikio turto vertė;
- savivaldybės biudžeto programos reikšmingumas, vykdomų priemonių skaičius;
- sandorių ir (arba) sutarčių skaičius;
- viešųjų pirkimų skaičius.

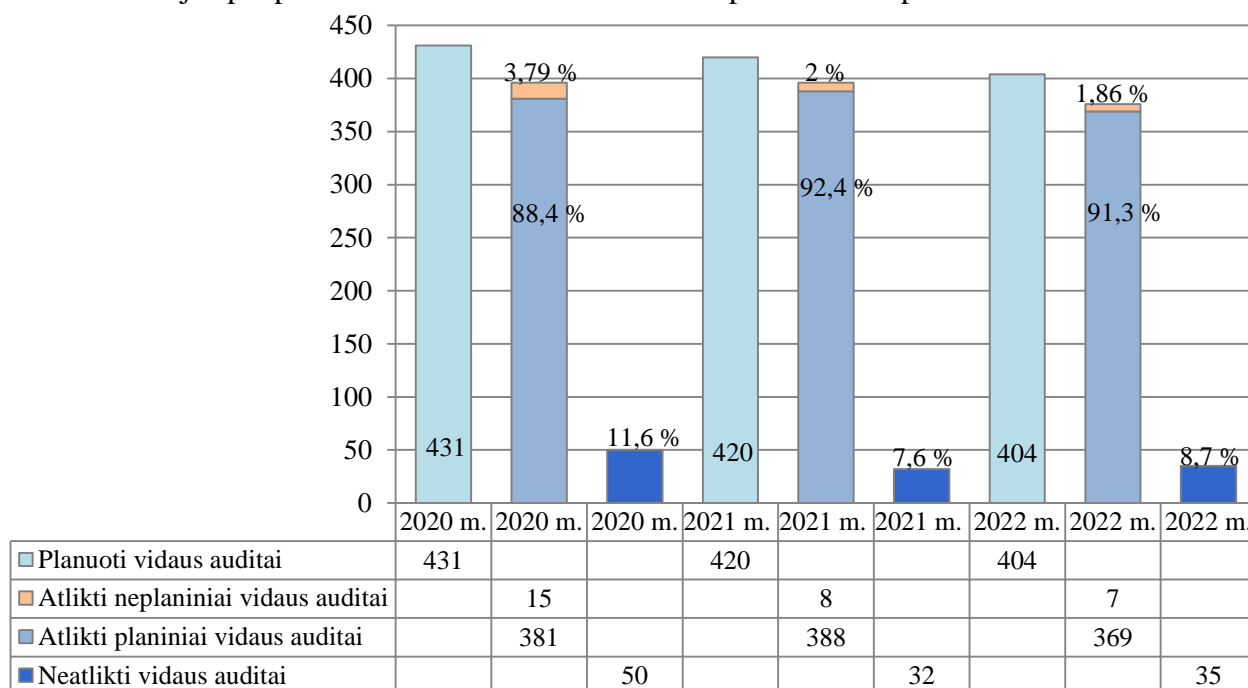
Savivaldybių CVAT metiniuose planuose nurodomi planuojami atlikti vidaus auditai ir kita veikla: konsultavimo veikla, pažangos stebėjimas, CVAT veiklos dokumentų rengimas ir pan. Metiniai planai tarpusavio veiklos koordinavimo tikslais derinami su savivaldybės kontrolės ir audito tarnyba ir, vadovaujantis teisės aktais, teikiami Lietuvos Respublikos valstybės kontrolei.

CVAT vadovas sudarydamas metinį planą turi numatyti atitinkamą kiekvieno vidaus auditoriaus nepaskirstytų darbo dienų skaičių neplaniniams vidaus auditams atlikti, o atsiradus būtinybei tikslinti metinį planą, turi nurodyti jo keitimo priežastis arba konkrečius VJA rizikos veiksnius pagal patikslintą rizikos vertinimą. Atkreiptinas Kupiškio rajono savivaldybės administracijos CVAT, Kauno rajono, Plungės rajono ir Šilalės rajono savivaldybių administracijos CVAS, Druskininkų savivaldybės administracijos CVAS ir Marijampolės savivaldybės administracijos CVAT dėmesys, kad poreikis atlikti neplaninius auditus ir (arba) neatliktų planuotų vidaus auditų išbraukimas iš metinio plano nėra objektyvi priežastis tikslinti metinius planus.

5. CVAT atliktų vidaus auditų apžvalga

Savivaldybių CVAT ataskaitiniais metais planavo atlikti 404 vidaus auditus. Faktiškai atlikti 376 vidaus auditai, iš kurių 369 planiniai ir 7 metiniame plane nenumatyti vidaus auditai, kuriuos inicijavo savivaldybių administracijų direktoriai.

Informacija apie planuotus ir atliktus vidaus auditus pateikiama 2 paveiksle.

2 pav. Informacija apie planuotus ir faktiškai atliktus vidaus auditus 2020, 2021 ir 2022 metais

2022 metais 14 planuotų vidaus auditų nebuvo atlikta dėl numatytų audituoti subjektų reorganizavimo, poreikio vykdyti neplanines konsultacijas ir vidaus auditus, taip pat dėl CVAT

žmogiškųjų išteklių trūkumo. Planuoto 21 vidaus audito pabaiga perkelta į ateinančius metus dėl pailgėjusių vidaus audito atlikimo terminų, išplėtus atliekamo vidaus audito apimtį ir dėl darbuotojų kaitos.

Priklausomai nuo vidaus audito tikslo, savivaldybių CVAT atliko dalinius vidaus auditus, kurių metu audituota tam tikra veiklos sritis arba savivaldybės administracijos padalinys, bei didesnės apimties kompleksinius vidaus auditus, kurių metu atliktas vienos savivaldybės įstaigos visapusiškas veiklos vertinimas, taip pat specializuotus vidaus auditus, kurių metu atliktas kelių savivaldybės seniūnijų arba kelių savivaldybės įstaigų konkrečios veiklos srities vertinimas. Daliniai vidaus auditai sudarė 58 procentus atliktų vidaus auditų, o kompleksiniai vidaus auditai – 29 procentus, specializuoti – 13 procentų.

Savivaldybių CVAT vidaus audito ataskaitose pateikti pastebėjimai ir išvados dėl galimos ir (arba) nustatytos rizikos audituotų subjektų veiklos srityse yra susiję su:

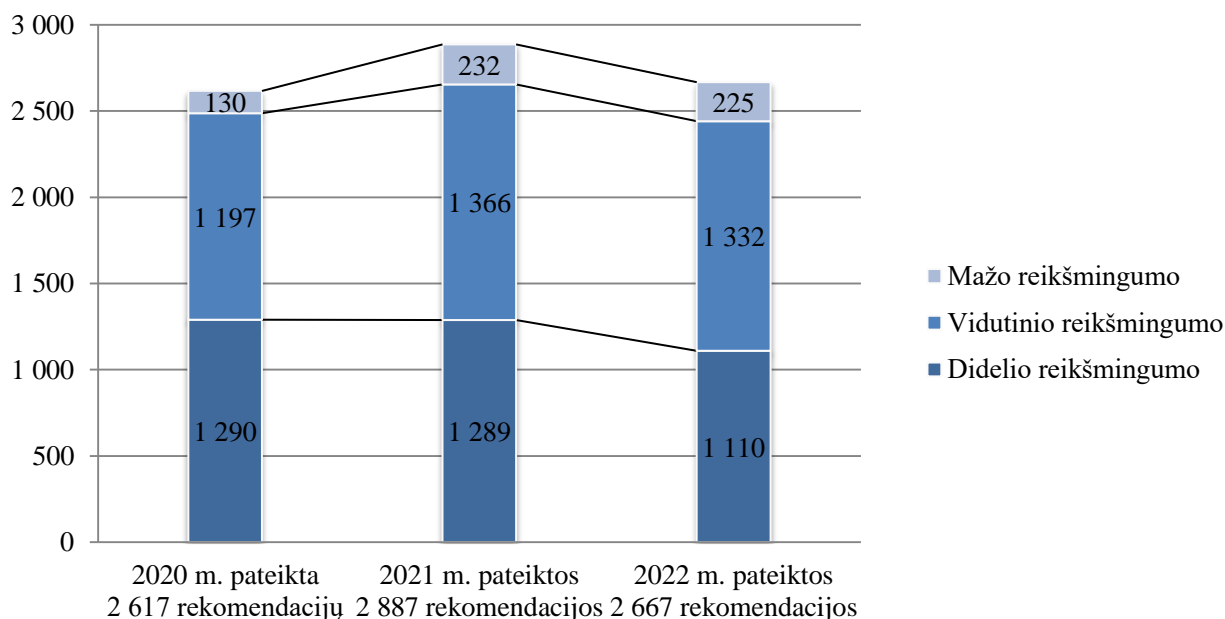
- biudžeto lėšų racionalių naudojimu;
- žmogiškųjų išteklių valdymu;
- vidaus kontrolės politikos formavimu ir įgyvendinimu;
- audituojamo subjekto veiklos planavimu;
- dokumentų valdymu;
- audituojamų subjektų veiklos atitiktimi veiklą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimams;
- turto ir įsipareigojimų inventorizavimu;
- nekilnojamojo turto valdymu, naudojimu ir disponavimu juo;
- viešųjų pirkimų organizavimu ir kontrole;
- sutartinių įsipareigojimų vykdymu;
- darbo užmokesčio nustatymu, priemokų skyrimu;
- neformaliojo vaikų švietimo paslaugų organizavimu;
- maitinimo organizavimu savivaldybių biudžetinėse įstaigose.

Po atlikto vidaus audito nustačius pažeidimų, galimai turinčių nusikalstamos veikos požymių, Kauno miesto savivaldybės administracija kreipėsi į teisėsaugos institucijas dėl ikiteisminio tyrimo pradėjimo.

6. CVAT vidaus audito ataskaitose pateiktos rekomendacijos ir jų įgyvendinimo stebėseną

Dažniausiai didelio reikšmingumo rekomendacijos teiktos dėl teisės aktų reikalavimų laikymosi, biudžeto lėšų panaudojimo pagal tikslinę paskirtį, turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo, darbuotojų pareigybių aprašymų ir darbo apmokėjimo, priedų ir premijų skyrimo, sutartinių įsipareigojimų vykdymo kontrolės, interneto svetainių atnaujinimo, dokumentų valdymo, viešųjų pirkimų procedūrų, socialinės paramos teikimo, mokamų paslaugų teikimo ir pajamų apskaitos, rizikos valdymo (korupcijos rizikos valdymo), vidaus kontrolės įgyvendinimo ir tobulinimo (vidaus kontrolės procedūrų nustatymo, funkcijų reglamentavimo).

Informacija apie pateiktas rekomendacijas pagal rekomendacijų reikšmingumą pateikiama 3 paveiksle.

3 pav. 2020, 2021 ir 2022 metais pateiktų rekomendacijų pagal reikšmingumą palyginimas

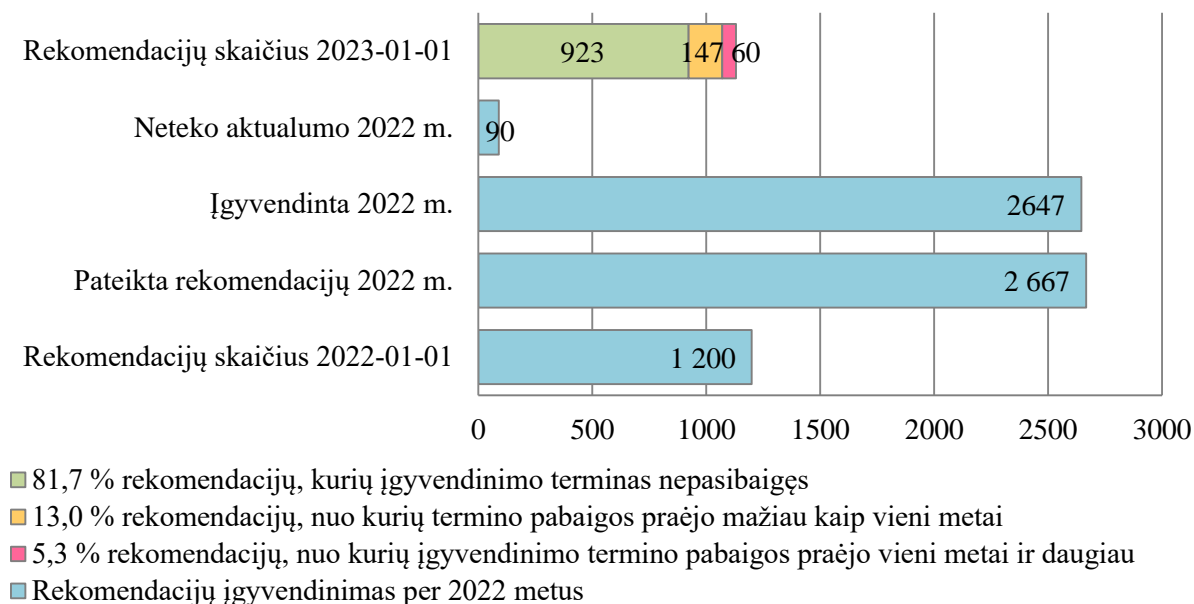
Savivaldybių CVAT pažangos stebėjimo veiklai 2022 metais skyrė 1 739 darbo dienas.

2022 metais savivaldybės įgyvendino 68,5 procento rekomendacijų nuo bendro rekomendacijų skaičiaus, kurį sudaro rekomendacijų skaičius 2022 m. sausio 1 d. ir 2022 metais pateiktos rekomendacijos. 2,3 procento rekomendacijų neteko aktualumo dėl pasikeitusio teisinio reglamentavimo ir veiklos procesų, audituotų subjektų reorganizacijos, 5,3 procento rekomendacijų įgyvendinimas vėluoja dėl užsitęsusių informacinių sistemų atnaujinimo, procedūrų analizės, padidėjusios darbų apimtys, darbuotojų kaitos, lėšų trūkumo. Rekomendacijos, kurių įgyvendinimo terminas nepasibaigęs, sudaro 23,9 procento, jų įgyvendinimas tęsiamas 2023 metais.

Audituotų subjektų vadovai rengė rekomendacijų, pateiktų vidaus audito ataskaitose, įgyvendinimo priemonių planus, skyrė atsakingus asmenis, teikė informaciją apie įgyvendintas rekomendacijas CVAT, operatyviai ėmėsi priemonių nustatyti rizikai mažinti, geranoriškai reagavo į CVAT pateiktų rekomendacijų įgyvendinimą dėl veiklos, rizikos valdymo ir vidaus kontrolės tobulinimo, diegė rekomenduotas vidaus kontrolės priemones.

Audituotų subjektų vadovai atkreipė dėmesį į pateiktas rekomendacijas, taisė vidaus audito ataskaitose nurodytus trūkumus, tačiau pasitaikė atvejų, kai dėl audituotų subjektų iniciatyvos ir žmogiškųjų išteklių trūkumo buvo vėluojama įgyvendinti rekomendacijas, tęsiami rekomendacijų įgyvendinimo terminai.

Informacija apie rekomendacijas ir jų įgyvendinimą 2022 metais pateikiama 4 paveiksle.

4 pav. Rekomendacijų įgyvendinimas 2022 metais

Vykdamas rekomendacijų įgyvendinimo kontrolę, audituotuose subjektuose buvo stebimi teigiami reikšmingi veiklos pokyčiai – pakeistos, koreguotos darbo sutartys, atnaujinti pareigybių aprašymai, darbo apmokėjimo tvarkų aprašai ir taisyklės, įdiegtos vidaus kontrolės priemonės.

Alytaus miesto savivaldybės administracijos Vidaus administravimo ir Verslo skyriai peržiūrėjo paslaugų teikimo procesų verslo subjektams teisinį reguliavimą, sukurtos paslaugų verslui procesų schemas, parengtos optimizuotos administracinių paslaugų verslui teikimo srautų diagramos ir kiekvienam procesui nustatyti efektyvumo ir kokybiniai rodikliai ar vertinimo kriterijai, atsakomybės bei 3 naujos paslaugos verslui.

Savivaldybių administracijose vykdomos administracinės naštos mažinimo priemonės: informacinių technologijų ir elektroninių paslaugų plėtojimas, institucijų keitimasis turimais duomenimis ir informacija, teikiamų administracinių paslaugų prieinamumo ir kokybės gerinimas. Lazdijų rajono savivaldybės administracijoje įdiegtos ilgalaikės administracinės naštos mažinimo priemonės yra sistemingai prižiūrimos ir nuolat tobulinamos.

Teigiami ir laiku įvykę pokyčiai audituotuose subjektuose rodo efektyvų vidaus audito darbo rezultatų panaudojimą – remiantis vidaus auditorių pateiktomis rekomendacijomis, audituotuose subjektuose atnaujintos interneto svetainės, parengtos ir patvirtintos taisyklės ir tvarkų aprašai (dokumentų formos), įdiegtos vidaus kontrolės priemonės vidaus auditų metu nustatyti rizikai valdyti, priimti sprendimai dėl vidaus auditų metu nustatytų sisteminių klaidų pašalinimo. Taip pat pažymėtina, kad pagal 2018 metų teismo sprendimą ir trišalę skolos grąžinimo sutartį kalti asmenys į Alytaus miesto savivaldybės biudžetą 2022 m. grąžino 3 689,97 euro.

Siekiant teigiamų vidaus audito veiklos ir su CVAS branda susijusių pokyčių, Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos CVAS planuojamas vidaus audito dokumentų ir bylų perkėlimas į elektroninių dokumentų formatą, efektyvesnis dokumentų valdymo sistemos galimybių panaudojimas.

Savivaldybių CVAT vis daugiau dėmesio skiria nuolatinei vidaus audito ataskaitose pateiktų rekomendacijų įgyvendinimo būklės stebėsenai ir registravimui, nurodydamos ne tik laiku neįgyvendintas rekomendacijas, bet ir jų neįgyvendinimo priežastis bei informuodamos audituojamųjų subjektų vadovus, tuo paskatindamos audituotus subjektus rezultatyviau ir aktyviau organizuoti veiklos procesus, keisti ir priimti reikiamus bei tinkamus teisės aktus, taupyti lėšas ir stiprinti vidaus kontrolę.

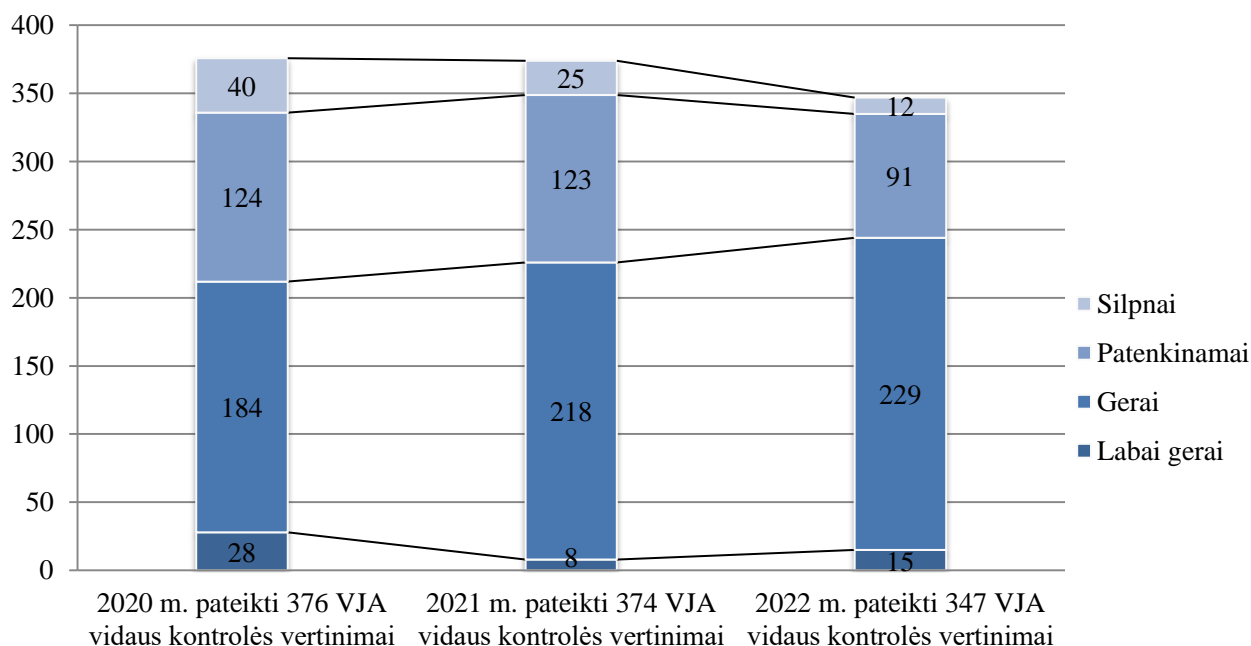
7. CVAT atlikti rizikos valdymo ir vidaus kontrolės vertinimai

Atliekant vidaus auditus sistemingai ir visapusiškai yra vertinamas VJA valdymas, rizikos valdymas ir vidaus kontrolė, siekiant nustatyti galimą VJA veiklos ir valdymo riziką. Savivaldybių CVAT atliko 24 rizikos valdymo, 11 korupcijos rizikos valdymo ir vieną korupcijos prevencijos programos vykdymo vertinimą.

Vidaus auditoriai vidaus kontrolę vertino taikydami Pavyzdinėje vidaus audito metodikoje, patvirtintoje Lietuvos Respublikos finansų ministro 2019 m. gruodžio 23 d. įsakymu Nr. 1K-402 „Dėl vidaus audito įgyvendinimo“, nustatytus vertinimo kriterijus:

- **labai gerai** – jei visa rizika nustatyta ir valdoma, vidaus kontrolės trūkumų nerasta;
- **gerai** – jei visa rizika nustatyta ir valdoma, bet yra keletas nesvarbių vidaus kontrolės trūkumų, neturinčių neigiamos įtakos viešojo juridinio asmens veiklos rezultatams;
- **patenkinamai** – jei visa rizika nustatyta, tačiau dėl netinkamo rizikos valdymo yra vidaus kontrolės trūkumų, kurie gali turėti neigiamą įtaką viešojo juridinio asmens veiklos rezultatams;
- **silpnai** – jei ne visa rizika nustatyta, nevykdomas rizikos valdymas ir vidaus kontrolės trūkumai yra akivaizdūs, darantys neigiamą įtaką viešojo juridinio asmens veiklos rezultatams.

Informacija apie vidaus kontrolės vertinimą vidaus auditų metu pateikiama 5 paveiksle.

5 pav. VJA vidaus kontrolės vertinimo 2020, 2021 ir 2022 metais palyginimas

Patenkinamą ir silpną vidaus kontrolės vertinimą lemiantys pagrindiniai pastebėjimai susiję su organizacinių, administracinių valdymo procesų nepakankamumu:

- veiklos procesų tinkamu reglamentavimu ir planavimu;
- žmogiškųjų išteklių valdymu;
- procedūrų ir funkcijų tinkamu reglamentavimu;
- programų įgyvendinimo stebėseną;
- viešųjų ir privačių interesų derinimu valstybės tarnyboje;
- tvarkos aprašų, taisyklių patvirtinimu ir atnaujinimu laiku;
- viešųjų pirkimų organizavimu ir vykdymu;
- darbo užmokesčio nustatymu ir darbo užmokesčio priemokų skyrimu;
- vaikų vasaros stovyklų organizavimu;
- tarnybinių automobilių naudojimu;
- paslaugų teikimo ir nuomos sutarčių vykdymo kontrole.

Savivaldybių CVAT vidaus auditoriai vidaus kontrolę vertino audituotuose subjektuose atsižvelgdami į vidaus audito tikslus ir audituotose srityse atlikdami specializuotus vidaus auditus. Vidaus kontrolė nevertinta audituotose srityse, kuriose jau vieną kartą ataskaitiniu laikotarpiu įvertinta vidaus kontrolė, atliekant tikslinius, ribotos apimties atskirų priemonių vidaus auditus, pvz., lyginamąją panašaus profilio pavaldžių įstaigų analogiškų duomenų analizę, savivaldybių administracijos I ir II pusmečių administracinės naštos mažinimo priemonių plano įgyvendinimo vertinimą ir pan.

8. CVAT veiklos kokybės užtikrinimas

Sistemiškas vidaus kontrolės ir VJA vertinimas itin priklauso nuo žmogiškųjų išteklių ir tinkamo CVAT suformavimo. Šiaulių miesto, Vilniaus miesto, Vilniaus rajono, Kauno rajono, Šalčininkų rajono ir Plungės rajono savivaldybėse per 3 metus dėl savivaldybių CVAT neužimtų etatų, nuolatinės darbuotojų kaitos audituota 14–28 procentų subjektų.

23 savivaldybių CVAT, kuriose iš 2 patvirtintų etatų yra užimtas tik vienas, vidaus audito kokybės užtikrinimo funkcija (vidaus auditorių darbo priežiūra, vidaus audito darbo dokumentų ir ataskaitų projektų peržiūra) neatliekama.

Atkreiptinas savivaldybių administracijų direktorių dėmesys, kad, pagal Įstatymo 13 straipsnio 1 punktą, savivaldybių administracijų direktoriai „įsteigia vidaus audito tarnybą viešajame juridiniame asmenyje, kai ji turi būti steigiamą pagal šio įstatymo 9 straipsnį, ir užtikrina jos veikimą“, t. y., atsižvelgdami į 2 lentelėje pateiktus savivaldybių CVAT audituojamų subjektų skaičiaus ir faktiškai dirbančių asmenų skaičiaus analizės rezultatus, savivaldybių administracijų direktoriai turi priimti sprendimus dėl tinkamo CVAT suformavimo.

Savivaldybių CVAT vadovai, siekdami užtikrinti vidaus audito kokybę, atliko:

- vidaus auditorių darbo priežiūrą;
- vidaus audito darbo dokumentų ir ataskaitų projektų peržiūrą;
- audituojamų subjektų vadovų ir atsakingų už audituotą sritį darbuotojų apklausą;
- VAT veiklos efektyvumo vertinimą.

Savivaldybių CVAT vidaus auditoriai, atlikę vidaus auditus, teikė audituojamo subjekto vadovams apklausos anketas audituojamo subjekto nuomonei apie vidaus audito atlikimą sužinoti. Anketose audituoti subjektai pateikė teigiamus įvertinimus dėl vidaus audito temų aktualumo, naudingų rekomendacijų, profesionalaus vidaus audito atlikimo, konstruktyvaus ir geranoriško bendravimo.

Vidaus audito metu audituojamų subjektų vadovai vis dažniau kreipiasi į CVAT vidaus auditorius dėl nuomonės ir pasidalijimo gerąja praktika. Audituoti subjektai pažymėjo, kad vidaus auditoriai atsakė į iškilusius klausimus, suteikė visapusišką pagalbą tikslinant veiklos dokumentus pagal pasikeitusius teisės aktų reikalavimus, atsakydami į klausimus dalijosi turima informacija, teikė konsultacijas žodžiu. Savivaldybių CVAT buvo gerinama vidaus audito atlikimo kokybė, tobulinamas bendradarbiavimas su audituojamais subjektais – vidaus auditoriai inicijavo pasitarimus dėl vidaus audito metu nustatytų veiklos valdymo ir vidaus kontrolės trūkumų, aptarė rekomenduotas priemones jiems pašalinti, vidaus audito metu nustatytas galimas rizikas ir rekomenduotas vidaus kontrolės priemones, siekiant užtikrinti sistemingą ir nenutrūkstamą vidaus kontrolės funkcionavimą VJA.

Pagal Įstatymo 3 straipsnio 4 punktą Finansų ministerijai pavesta užtikrinti, kad ne rečiau kaip kartą per 5 metus būtų atliekamas išorinis viešųjų juridinių asmenų vidaus audito tarnybų veiklos vertinimas (toliau – išorinis vertinimas). Išorinio vertinimo tikslai – nustatyti, ar VAT veikla atitinka Įstatymo ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių vidaus auditą, reikalavimus, ar VAT užtikrinamas vidaus auditorių profesinės etikos principų laikymasis, įvertinti VAT veiklos efektyvumą ir pateikti rekomendacijas dėl VAT veiklos tobulinimo.

Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo nustatyta tvarka pasirinkta paslaugos teikėja „Transcendent Group Baltics“, UAB, su kuria Finansų ministerija 2021 m. spalio 26 d. sudarė *Išorinio savivaldybių centralizuoto vidaus audito tarnybų veiklos vertinimo paslaugų sutartį* Nr. 14P-80. Vadovaujantis šia sutartimi 2022 metais buvo įvertinta 20-ties savivaldybių CVAT² veikla.

Savivaldybių CVAT veiklos išorinių vertinimų rezultatai:

Vertintojai tik vienos savivaldybės (Alytaus miesto) CVAT veikloje nenustatė neatitikimų ir šios CVAT veiklą įvertino kaip efektyvią ir pažangią. Kitų savivaldybių CVAT išorinio vertinimo ataskaitose pateiktos išvados, kad CVAT veikla iš esmės atitinka Įstatymo ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių vidaus auditą, nuostatas, išskyrus išorinio vertinimo ataskaitose pateiktus pastebėjimus, o CVAT veikla turėtų būti tobulinama. 2022 metais nebuvo atvejų, kad būtų nustatyta trūkumų, turinčių didelį neigiamą poveikį CVAT veiklos efektyvumui, ir CVAT veikla būtų įvertinta kaip neatitinkanti nustatytų reikalavimų.

2022 metais savivaldybių CVAT išorinio vertinimo ataskaitose buvo pateiktos 58 rekomendacijos vertintojų nustatytiems CVAT veiklos trūkumams ištaisyti ir CVAT veiklai tobulinti. Pateiktos rekomendacijos dėl:

- CVAT ir vidaus auditorių veiklos nepriklausomumo užtikrinimo;
- metinių planų sudarymo ir šių planų keitimo;
- išankstinio rizikos vertinimo, planuojant vidaus auditą;
- vidaus kontrolės vertinimo;
- vidaus auditorių darbo dokumentų rengimo ir kokybės.

² 2022 metais įvertinta šių savivaldybių CVAT veikla: Alytaus, Anykščių, Utenos, Lazdijų, Kauno, Kėdainių, Šiaulių, Kretingos, Telšių, Rokiškio, Tauragės, Varėnos, Mažeikių, Kelmės, Pasvalio, Kaišiadorių rajonų bei Alytaus, Kauno, Palangos, Klaipėdos miestų.

Didžioji dalis pateiktų rekomendacijų įgyvendintos, dėl kitų vykdoma įgyvendinimo priežiūra.

Savivaldybių CVAT vadovai, naudodamiesi rekomendaciniu VAT veiklos efektyvumo vertinimo klausimynu, pagal poreikį atliko CVAT veiklos kokybės ir efektyvumo (VAT veiklos, gebėjimų ir išteklių) vertinimus, siekdami nustatyti vidaus audito pažangą, VAT veiklos tobulinimo poreikį, VAT veiklos gerinimo priemones ir vidaus auditorių kvalifikacijos tobulinimo kryptis.

Metinėse CVAT veiklos ataskaitose nurodytos efektyvinimo sritys: personalo formavimo politika, CVAT veiklos nepriklausomumo tęstinumo užtikrinimas, atsakingas visų vidaus kontrolės dalyvių požiūris į jiems priskirtą kompetenciją veikti vidaus kontrolės srityje, abipusis veiklos koordinavimas ir keitimasis informacija su savivaldybės kontrolės ir audito tarnyba, kvalifikacijos kėlimas, savišvieta, dalijimasis patirtimi su išorės ir vidaus auditoriais, vidaus audito veiklos tobulinimas remiantis išorės vertintojų ir Finansų ministerijos interneto svetainėje paskelbtomis vidaus audito rekomendacijomis bei gerosios praktikos pavyzdžiais.